

přátelé přírody

12 | 2012 | bulletin asociace Přátelé přírody ČR | www.pratele-prirody.cz | zdarma

Narodil se Kristus Pán...

Rozhovor s Majkou a Pavlem

Cena pro Přátelé přírody

Pro český průmysl se recykluje stále více drahých kovů

PRAHA (ČTK) - Pro český průmysl se letos recyklovalo 100 tun stříbra, tři tuny zlata, pět tun platiny i další drahé kovy. Recyklované stříbro a platina tak pokrývají více než polovinu domácí poptávky po těchto kovech, u zlata je to zhruba třetina. Objem recyklace drahých kovů v posledních deseti letech neustále roste, řekl ČTK Tomáš Plachý, generální ředitel společnosti Safina, která je lídrem tuzemského trhu v recyklaci drahých kovů.

Za posledních deset let objem recyklace neustále roste. „Jak rostou ceny komodit, určité materiály, které byly ekonomicky nezpracovatelné, se stávají ekonomicky zpracovatelnými,“ řekl Plachý. Lépe získávat drahé kovy z vyřazených zařízení se podle něj daří i díky vývoji nových technologií.

„V našem případě je každoroční růst mezi 20 až 25 procenty. Samozřejmě zaznamenáváme značné nárůsty, když implementujeme novou recyklační technologii,“ uvedl Plachý. Safina se podílí 60 až 65 procenty na celkové recyklaci drahých kovů v Česku. I když objem recyklovaných drahých kovů roste, nikdy nemůže zcela pokrýt poptávku, upozornil.

„Na poměr mezi recyklací a výrobou rozhodně nelze nahlížet tak, že by recyklace nebyla efektivní,“ dodal.

Některé výrobky, například dentální nebo jiné zdravotnické výrobky, se totiž z etických důvodů nerecyklují nebo recyklují jen částečně. U jiných pak dochází při používání k úbytku původního materiálu, takže se ke zpracování vrátí jen část původně užitých drahých kovů.

Drahé kovy nacházejí v průmyslu široké uplatnění. V Česku se největší měrou na jejich využívání podílí automobilový průmysl, kam jde 35 procent drahých kovů. Užívají se při pájení a při výrobě některých prvků elektroinstalace, uplatňují se zde

stříbro, platina, palladium a rhodium. Pětinový podíl na průmyslovém využívání drahých kovů mají elektrotechnický průmysl a klenotnictví, kovy ale mají význam i v chemickém průmyslu a ve sklářství. Stříbro i platina se uplatňují i v lékařství.

Celkem se v Česku podle údajů Safiny ročně vytvoří poptávka po 150 tunách stříbra, deseti tunách zlata, osmi tunách platiny a čtyřech tunách palladia. Do těchto čísel se kromě průmyslového využití drahých kovů započítávají i kovy určené pro investice.

Začnou mizet parky i aleje? Ministerstvo chce usnadnit kácení

PRAHA - Novela vyhlášky na ochranu stromů, kterou ministerstvo životního prostředí právě poslalo do mezirezortního připomínkování, stromy paradoxně ohrožuje (1). Tvrdí to Arnika a Zelený kruh. Třístránkovou novelu přitom úředníci připravovali celé tři roky. Hrozí tak, že lidé budou ve svém okolí svědky dalšího kácení alejí v krajině i stromů ve městech a obcích, ničení remízů i parků. Nevládní organizace proto ministerstvo žádají o skutečnou ochranu stromů. Požadavek podpořilo více než 36 tisíc lidí (2), kteří podepsali petice proti zbytečnému kácení.

„Ministerstvo již tři roky slibuje, že omezí svévolné kácení stromů v alejích, ve městech i v obcích. Navržená novela vyhlášky ale nepomůže. Oproti současnému neutěšenému stavu by navíc umožnila kácet bez povolení ještě veškeré stromy v zahradách,“ říká Martin Skalský ze sdružení Arnika (3).

„Není to první zklamání. Podobně jako na ochranu alejí marně čekáme třeba

na omezení skládkování. Stávající vedení MŽP prostě nedělá svou práci,“ komentuje novelu Daniel Vondrouš z Asociace ekologických organizací Zelený kruh.

Organizace Arnika a Zelený kruh vyzvaly ministerstvo, aby vyhláškou chránilo stromy ve volné krajině s obvodem kmene větším než 60 centimetrů, ve městech pak s obvodem nad 40 centimetrů. Kácet bez povolení by nemělo být možné ani v zahradách a v případě stromů vysázených jako takzvané náhradní výsadby za vykácené stromy kvůli novým stavbám.

Za problém považují nevládní organizace i odborníci to, že dnešní vyhláška chrání pouze velmi staré stromy, jejichž obvod kmene přesahuje 80 centimetrů. Nová vyhláška tento stav zachovává a navíc nově umožňuje i libovolné kácení v zahradách. Pouze ve městech a v obcích by vyhláška chránila stromy s obvodem kmene větším než 60 centimetrů. Ani to však není podle kritiků vyhlášky dostatečné.

„Například u dubu můžeme na dosažení obvodu 80 centimetrů čekat řádově 50 let. Jenže už od věku zhruba dvaceti let je strom značně velký a plní celou řadu ekologických funkcí - pohlcuje prach, čistí vzduch, vyrovnává místní mikroklima a zkrášluje prostředí,“ říká Martin Skalský ze sdružení Arnika. „Je zřejmé, že chránit musíme všechny stromy, nejen ty, které jsou mimořádně staré. V dnešním znečištěném prostředí se mnoho stromů padesáti let ani nedožije. Třeba ovocné stromy, například v alejích podél cest, takových rozměrů nedorůstají prakticky nikdy,“ dodal Skalský.

Navíc už ministerstvo dostalo od občanských sdružení Arnika a Naše stromy petice za lepší ochranu stromů, které dohromady podepsalo více než 36 tisíc lidí.

□ **Podrobněji:** www.zelenykruh.cz

zelený kruh
Asociace ekologických organizací

Energiewende: obrat v německé energetice

V Berlíně 2. listopadu proběhla zásadní schůzka pro budoucnost německé energetiky. Kancléřka Angela Merkel bude usilovat o to, aby vedení jednotlivých spolkových zemí sladila své postoje k „Energiewende“, tedy radikální proměně německého energetického sektoru. Mezi zeměmi panuje řada rozdílných názorů a plánů, volají však po koordinaci ze strany federální vlády. Německá kancléřka Angela Merkel se v Berlíně sešla se šéfy všech šestnácti spolkových zemí, aby projednali další směřování německé energetiky. Cílem schůzky by mělo být sladění postojů jednotlivých lídrů v otázce obratu v energetice.

Do roku 2022 plánuje Německo uzavřít všechny své jaderné zdroje. Důraz naopak klade na přechod k energii z obnovitelných zdrojů (OZE). Jejich podíl na výrobě elektřiny má stoupnout z dnešních 25 % spotřeby proudu na minimálně 35 % v roce 2020. Do roku 2030 pak bude spolková vláda usilovat o 50procentní podíl, v roce

2040 to má být 60 % a v roce 2050 dokonce 80 %. Seznam sporných bodů je dlouhý, mezi hlavní patří potřeba posílení přenosové soustavy, otázka cen energií, revize zákona o obnovitelných zdrojích nebo budoucnost mořských větrných parků. Dokonce i v rámci tzv. „černo-žluté“ koaliční vlády křesťanskodemokratické CDU/CSU a Svobodné demokratické strany (FDP) panují rozdílné představy o tom, jak by měl být ‚energetický obrat‘ proveden. Schůzka v budově kancléřství je druhým setkáním Merkel s představiteli spolkových zemí ohledně Energiewende. První se konala letos v květnu.

Od té doby se však na obzoru nevyanořil žádný přijatelný kompromis.

Šéfové spolkových zemí se minulý týden v durynském Ettersburgu shodli na tom, že budou muset kriticky přehodnotit své ener-

getické plány. Spolková vláda totiž upozornila, že v celkovém výsledku by plány na výstavbu nových zařízení ve všech částech Německa přinesly vysoce nadbytečnou výrobní kapacitu. Konflikty se týkají také toho, že některé spolkové země by měly elektrickou energii exportovat, jiné naopak dovážet. Podle Lieberknecht by však měla spolková vláda celonárodní energetickou koncepci přinést ještě před volbami do Německého spolkového sněmu, které se uskuteční na podzim příštího roku.

□ **Zdroj:** Euractiv.cz

Majka a Pavel Mertlíkovi:

Byli jsme už skoro všude, ale nejlíp je doma na Vysočině

Máte za sebou obrovskou historii dobrovolné práce pro ostatní. Co všechno jste dělali, pro koho?

Od první chvíle, co jsme se poznali, nás pojily stejné zájmy - počínaje divadlem a konče přírodou, ve které jsme oba vyrostli. Vzali jsme se (z pohledu dnešní doby) velmi mladí - 18 a 21 let. Zpočátku jsme samozřejmě měli dost co dělat s našimi dvěma syny, mezi nimiž byl věkový rozdíl pouze 1 rok. Když však dorostli do školního věku, začali jsme přemýšlet, jak jim co nejlépe vyplnit volný čas, a tak Pavel, který v té době už byl dobrovolným strážcem Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, začal vést kroužek mladých ochránců přírody a později i kroužek rybářský. Já jsem v té době vedla v Pionýru dívčí klub. Pomalu, ale jistě se na nás začaly nabalovat další a další děti.

A pak se nám narodila dcera. Ta už s námi jela v rozjetém vlaku. Začali jsme s tábory, s CHKO Žďárské vrchy jsme budovali naučné stezky, podíleli se na výzkumu povodí Fryšávky pro UNESCO, a to vše stále s hordou dětí. První náš putovní zahraniční tábor

vedl do Rumunska a Bulharska. Ten totiž původně nabízela Ústřední rada Pionýra, ale my jsme nebyli vybráni, protože jsme prý neměli zkušenosti. Tak jsme si ho zkrátka zrealizovali sami, bez ústřední podpory, abychom ty zkušenosti získali. Časem jsme si „vyběhali“ vlastní tábořiště právě v údolí Fryšávky - nikdy nám nikdo nic nedal zadarmo, byla ale spousta lidí ochotných přiložit ruku ke společnému dílu či jinak pomoci.

A pak přišla „revoluce“, od které jsme si všichni tolik slibovali. V roce 1992 jsme s nadšením vstoupili do celostátní dětské organizace Duha, k čemuž nás předtím vyzval Galén a další. Pionýrská skupina jako taková časem zanikla. Na naší základně v Javorku jsme vybudovali srub - to ale stále ještě v lidech doznívala revoluční euforie. Zakládali jsme si i na tom, že Duha je součástí Mezinárodních přátel

přírody, a i proto jsme před dvěma lety uvítali nový start české sekce Přátel přírody.

Čím to, že vám elán tak dlouho vydržel?

Elán, tedy nadšení pro věc, v sobě člověk buď má, nebo nemá. Nedá se vypěstovat. Fakt je ten, že s přibývajícímí léty a ubývajícímí silami i elánu ubývá a někdy si říkáme, co jsme si to zase na sebe vymysleli. Ale když se zadaří, tak to člověka zase nabije.

Liší se nějak podmínky pro to, co děláte, od těch, které byly dřív?

Samozřejmě, že podmínky dnes se liší od těch předrevolučních. Bohužel, rozhodně nejsou lepší, ať už je to ochota lidí dělat něco zadarmo, jejich časové vytížení nebo uvolňování pracovníků na tábory a jiné a jiné. O financích, a teď nemáme na mysli dotace, ani nemluvě. Tenkrát jsme sice nikam moc nemohli, ale všichni na to měli. Dnes je situace taková, že byt' by děti na tábory ať už tuzemské nebo zahraniční chtěly, tak si to rodiče nemohou z finančních důvodů dovolit.

Vím o vás, že jste zjezdili celou Evropu (a možná nejen tu). Kde to bylo takové, že to v člověku zůstane na celý život?

Ano, to je pravda, v Evropě jsme nebyli snad jen v Albánii. Už jsme i tomu byli velmi blízko, ale jak člověk stárne, tak přece jenom už více bere v

potaz bezpečnost té které oblasti. Ani ne tak kvůli sobě, ale narůstá pocit zodpovědnosti za bezpečnost ostatních. Vybrat jeden jediný zážitek nebo pocit z těch mnoha cest se prostě nedá.

Fantastické byly rumunské hory - v době, kdy my jsme tam jezdili, ještě opravdu panenské, všechny národní parky v bývalé Jugoslávii, v Řecku (nezapomenutelná „zlodějská zátoka“, kde nám vykradli autobus), naše „dobývání“ Troji v Turecku, „východ“ slunce na Nordkapu v Norsku, Pobaltí a naše cesta z Estonska do Petrohradu a samotný Petrohrad... ne, nebudeme pokračovat.

Všude bylo krásně, užili jsme si to, máme spoustu zážitků a vzpomínek, ale žít chceme i nadále na naší Vysočině a vůbec nejkrásněji je na naší základně v Javorku. Když do toho údolí zasvítl slunce, chtělo by se člověku tam zůstat...

Co vám dělá radost?

Především to, že jsme jakž takž zdraví - nejen my sami, ale celá naše velká rodina, že pořád ještě můžeme dělat všechno to, co až doposud. A když se vyvede nějaká akce, jako ta naše minulý týden s dětmi na Buchtově kopci, a rodiče dětí (velmi dobře situovaní) vám hned po akci zavolají, jak bylo dítě nadšené a že na tu další určitě pojede zase, tak to je náboj...

Jaký byl vlastně váš rok 2012 v Klubu přátel přírody Javory?

V letošním roce náš klub uskutečnil dvanáctidenní poznávací mini zájezd

do Francie - Normandie, Bretaně a Paříže. Plně jsme využívali domů Přátel přírody. Byli jsme maximálně spokojeni jak s vlastním ubytováním, tak přímo nadšeni z kontaktů s francouzskými přáteli. Zkrátka bylo to úžasné, zvláště Bretaň je nádherná a je škoda, že už se tam asi znovu nepodíváme. Ale všem můžeme vřele doporučit! Jinak doma jsme zase udělali pár akcí s dětičkami, i z těch máme dobrý pocit.

A co vaše plány do dalšího roku? At' osobní, anebo s klubem?

V roce 2013 bychom rádi vyrazili do švýcarských Alp, kde máme ještě jednu oblast, dosud neprochobenou. A protože ve Švýcarsku je hodně domů Přátel přírody, chtěli bychom je i tam využít. Také nás opakovaně láká jižní Itálie, kam jsme po léta jezdili, a připojit bychom chtěli Sicílii. Uvidíme, jak se zadaří. Jinak doma plánujeme na jaře s dětmi rozjet projekt „Cesty vody“.

A co popřejete Přátelům přírody (tedy i sobě) do nového roku?

Zdraví, zdraví, zdraví ... jak sami sobě, tak vám všem!!! Budeme-li zdraví, vypořádáme se určitě i s tím vším ostatním. Jenom s lidskou blbostí a bezohledností to jde ztuha.

Javorek Majky a Pavla

Turistická základna Javorek (klasický dřevěný srub á la Kanada) se nachází v katastru obce Javorek, v samém srdci CHKO Žďárské vrchy, v malebném údolí říčky Fryšávky (zapsané ve Zlaté knize Zeleného fondu UNESCO)

Na mapě leží zhruba mezi Sněžným a Jimramovem. Vzdálenost cca 1 km od samotné obce, jinak ovšem velmi dobrá dostupnost, sjezd autem ze silnice (ovšem velmi málo frekventované, ale přesto tudy jezdí autobusová linka a přímo tady má zastávku) až k samotnému srubu. Vlák nejblíže v Novém Městě na Moravě nebo ve Žďáru nad Sázavou.

Nad silnicí zřícenina hradu Štarkova (dříve Stařechovice nebo Skály), byl nejdéle v držení husitů, nakonec vykoupen za 14 vozů stříbra a posléze zbořen, aby nemohl sloužit "lapkům". V současné době s pozemky v restituci navrácen rodu Belcredi a provádí se tam archeologický průzkum.

Blízký Jimramov je rodištěm Jana Karafiáta, autora "Broučků". Daleko to není ani do Poličky. Vysloveně turistických cílů a přírodních zajímavostí je zde nespočet.

Srub nabízíme k ubytování cca pro 10 osob (v podkroví - něco na váleňkách něco na molitanových matracích), vlastní spacák nutný (zatím), dole krbová kamna, plynový sporák, bez elektřiny, vlastní zdroj pitné vody nebo studánka (při menším počtu ubytovaných), suché WC (pěkné - se srdíčkem), jinak maximální klid, pohoda, houby, krásný výhled do údolí...

Cena: 500 Kč/den bez ohledu na počet ubytovaných.

Kdyby měla zájem větší skupina, dalo by se doplnit stany.

Provozuje: Klub přátel přírody Javory, Nové Město na Moravě

Kontaktní osoba: Mgr. Marie Mertlíková, tel. 775 584 133, e-mail: javory@pratele-prirody.cz

Olomoučtí Přátelé přírody oslavili dva roky

Ve středu 28. listopadu uplynuly přesně dva roky od založení olomouckého klubu přátel přírody Malá liška.

Ten, navzdory svému názvu, není žádnou dětskou organizací, většina z jeho 50 členů jsou dospěláci všeho věku. Za relativně krátkou dobu svého trvání nabídl olomoucké veřejnosti asi stovku jednodenních a několik delších akcí. Kromě tradičních turistických výletů do okolí Olomouce, hudebních večerů s amatérskými muzikanty a výtvarných dílen je možno přijít i na posezení milovníků dobrého čtení. Několikrát do roka pořádá klub i vícedenní výjezdy za poznáním vzdálenějších míst.

Klub Malá liška navázal loni přímou spolupráci s Přáteli přírody z jihoněmeckého města Metzingenu, s nimiž se členové klubu dvakrát za rok vzájemně navštěvují. Na jaře vysadili členové Malé lišky dub v Rodinném háji za Černovírem, v červenci vyjelo 18 lišáků na více než týdenní vlastní zájezd do Skotska.

"Je toho spousta, čím člověk může vyplnit svůj volný čas. Stačí jen chtít. My nabízíme příležitost těm, kdo chtějí poznat příběhy krajiny a lidí, kteří v ní žijí, a těm, kdo mají rádi zajímavé kulturní zážitky. Naše akce děláme vždy za rozumný peníz, aby byly dostupné všem zájemcům." uvedl předseda klubu Hynek Pečinka.

Olomoucké Přátelé přírody můžete navštívit na některé z akcí, jejichž přehled je na www.malaliska.cz. Pokud nejsou v lese, najdete je v prostorách klubu pro seniory v Javoříčské ulici, i když jsou v průměru věkem mladší. "Za tuto možnost děkujeme městu Olomouci, které je vlastníkem prostor," dodává Pečinka.

Za dva roky toho klub Malá liška dokázal docela dost a vypadá to, že mu dosavadní elán vydrží. Držíme palce!

Seveřané z Krnova se chystají na nový rok

Na konec světa evidentně nevěří Společenství Severských pánů, tedy Přátelé přírody ze slezského města Krnova. Naplánovali si totiž na rok 2013 zajímavou činnost. Seveřané se zaměřují na historii, lépe řečeno středověký způsob života. Ten umějí nabídnout dospělým, ale i mládeži.

Po celý rok bude probíhat škola historického šermu, na jaře proběhne již podruhé představení činnosti v městské knihovně, v létě čekají Seveřany veřejná šermířská vystoupení a dětský tábor na hradě Helfštýně. Budou pokračovat ve spolupráci s polskými kolegy ze spolku Sorontar a samozřejmě i s ostatními organizacemi českých Přátel přírody.

V sobotu 15. prosince Severští pánové bilancovali uplynulý rok, který byl v podstatě jejich první ostrý. Do Flemmichovy vily pod vrchem Cvilín pozvali své členy a rodiče těch menších. Společně prošli fotky z letošních akcí, což vedoucí Zdenek Chroboczek doplňoval komentářem, a ti, kdo na akcích byli, si je tak lépe připomněli.

Více o Seveřanech najdete na <http://severane.hys.cz>

Hotel Liberec bude hostit Přátelé přírody

V sobotu 26. ledna proběhne ve staroslavném Hotelu Liberec ve městě pod Ještědem tradiční výroční členská schůze libereckého klubu Přátel přírody. Jeho členové budou bilancovat rok 2012 a domluví se na provedení svých zajímavých plánů na rok příští. Mezi ně patří pochod Dítě a příroda v květnu pořádaný ve spolupráci s německými Přáteli přírody, jenž povede opět na dětskou farmu v Hartau. Dále klub plánuje delší zájezdy do jižních Čech a do Maďarska a Rakouska. Pokud se chcete schůze zúčastnit, přijďte do Hotelu Liberec na Šaldově náměstí v 10:30.

Narodil se Kristus pán, aneb oslava Vánoc ve světě

Ani náš bulletin nemůže opomenout, že nás už za chvíli čekají snad nejvýznamnější okamžiky roku. Nahlédli jsme do Wikipedie, abychom pro vás zjistili, jak je to s Vánoce v jiných zemích. Vánoce se slaví na mnoha místech po celém světě a to i tam, kde křesťanství nemá silnou tradici či stoupence. Samotná oslava Vánoc se však značně liší s ohledem na historické tradice či víru obyvatel.

V západní Evropě a v Severní Americe jsou Vánoce slaveny v duchu náboženské tradice, spojené s obdarováváním bližních dárky, jež jsou rozbalovány 25. prosince ráno. Jako ústřední postava se v anglosaských zemích vyskytuje starší mužská postava jménem Santa Claus (ve Velké Británii, Austrálii a jinde též nazývaný *Father Christmas*, tj. Otec Vánoc), který vozí dárky na saních. V jiných zemích nosí dárky vánoční skřítky.

Vánoce se v pravoslaví začínají slavit až 6. a 7. ledna z důvodu posunu ve východních církvích stále používaného Juliánského kalendáře o 13 dnů oproti západnímu Gregoriánskému kalendáři (25. prosinec Juliánského kalendáře tak spadá až na 7. leden Gregoriánského). V historii byly Vánoce spojeny s velkým množstvím tradic, které upadly z velké části do zapomnění po oficiálním zákazu Vánoc v Sovětském svazu v roce 1918. V současném Rusku jsou oslavy tak spojeny spíše s Novým rokem s jolkou. Ústřední nepravoslavnou (pohádkovou) postavou je Děda Mráz.

Lidé v Dánsku si o Vánocích zdobí dům postavičkami skřítků, kterým se říká *nisser*. Můžou být různé velcí, mají špičatou čepičku a jsou oblečeni do dánských národních barev (červené a bílé). Jsou to právě tito skřítky, kteří večer 24. prosince nadělují dárky. Drobné dárečky a sladkosti se zavěšují na větve vánočního stroměčku. Na Štědrý den lidé často chodí zapálit svíčku na hřbitov. V některých oblastech panuje také zvyk vítání „vánočního posla“, který zaklepe na dveře a každému dá vtipný dáreček charakterizující obdarovanou osobu - poukávají na ctnost nebo vadu, např. tloušťáci dostávají špejli od jitrnice. Večer se

rodina sejdě u stolu, na kterém nesmí chybět husa, kachna, popřípadě vepřová pečeně s červeným zelím jako hlavní chod a dále pak opepřená treska s ředkvičkou, pивní chléb, teplá šunka, hnědé koláčky nebo horká rýže zalitá studeným mlékem. Speciální dezertem je rýžový nákyp se zapečenou mandlí, jejíž nálezce dostane zvláštní dárek. Po večeri rodina přesune ke stroměčku, kolem kterého tančí dokola držíc se za ruce a zpívají koledy.

V Polsku začínají Vánoce večer 24. prosince v okamžiku, kdy se na nebi objeví první hvězda. Poláci slaví svátek sv. Mikuláše 6. prosince, ale tento den Mikuláš přináší dárky jen dětem. Teprve o Štědrém večeru Mikuláš, ale častěji *Dzieciątko* (dítě Ježíš), *Aniołek* (Anděl) anebo *Gwiazdor* (ve Velkopolsku) nechává pod stroměčkem dárky pro všechny.

Odedávna zvykem jsou také jesličky v kostele, v jejichž pozadí se často místo betlémské krajiny zobrazují polská města a historické stavby. Během svátku se tradičně navštěvují tyto betlémy s celou rodinou. Sváteční stůl nebo i podlaha se zdobí trochou slámy, která má připomínat, že se Ježíšek narodil ve chlévě. Na začátku štědrovečerní večeře se rodina a hosté dělí oplatkou. Je to symbol smíření a příležitost přát si všechno nejlepší. Zvykem je prostírat u štědrovečerní večeře jeden talíř s příborem navíc, pro případného hosta. Jedná se o aluzi na židovskou tradici vyhrazení místa u pesachového stolu proroku Eliášovi. Samotná večeře se skládá z dvanácti chodů symbolizujících dvanáct měsíců v roce. Hlavní jídlo je smažený kapr a jiné jídla z ryb. Před tím se obvykle podává červený boršč s tzv. uszkami (taštičky s houbami, které připomínají tvarem uši), pak pierogi tj. taštičky se zelím s hou-

bami, a jiná postní jídla. V různých částech Polska se jedí různé vánoční pochoutky: např. pro Slezsko typická je moczka, namočený perník s rozinkami, ořechy, mandlí a sušeným ovocem, a také makůvky - rohlíky máčené ve sladkém mléce a obalované v máku. Typická je také kutia, která je částí východní tradice a její základem je pšenice, med, rozinky, mandle apod. Na Vánoce se také peče perník. O půlnoci z 24 na 25 prosince se slaví v katolické církvi půlnoční mše - pasterka, která připomíná pastýři, kteří první navštívili Ježíše. Zpívají se také koledy.

Na Havaji prý panuje zvyk pořídit si na Vánoce domů akvárium s ostencem běloškvrným. Domorodé jméno této ryby je humu-humu-nuku-nuku-a-pua-a.

Prvním vánočním svátkem je ve Švédsku 13. prosince Den sv. Lucie. Tento svátek se podobá českému Mikuláši. Mladí lidé se v převlečení za anděly a na hlavě ozdobení korunou s hořícími svíčkami vydávají nadělovat dětem cukroví.

Typickou vánoční ozdobou je slaměná postavička kozla, ať už je v nadživotní velikosti nebo k zavěšení na stromček, která se později na Tři krále hází do ohně.

Hlavním chodem sváteční večere je

sušená treska s bílou omáčkou, dalším tradičním pokrmem je *Vörtbröt* - kořeněný chléb s hřebíčky a zázvorem. Jako vánoční specialita se podávají i vařené fazole se slaninou a cibulí nebo malé klobásky, kterým se říká *Julkorv*. Po večeri přichází nadělovat dárky přihrblý dědeček *Jultomten* (Vánoční muž) za pomoci skřítků *Julnissarů*. Je zvykem na dárky místo jména obdarovaného napsat krátký verš charakterizující danou osobu, která se má podle toho o svůj dárek sama přihlásit.

V Belgii, podobně jako v sousedním Nizozemsku, děti prožívají více svátek Sv. Mikuláše než Vánoce. Tehdy totiž ty hodnější dostávají dárky od Sinterklaase (ve Vlámku) nebo Saint Nicholase (ve Valonsku). Těm zlobivějším pak hrozí, že si je odnese Černý Petr, prý do Španělska. Vánoční svátky jsou tradičně zasvěceny spíše setkávání rodin a přátel namísto rozdávání dárek. V posledních letech však i Belgie podléhá komerčním vlivům a Santa Claus obvykle pod vánoční stromek či do punčoch zavěšených u krbu něco nadělí. K tradičním vánočním jídlům patří v Belgii ryby, mořské plody a plněný krocan. Nejtypičtější pochoutkou vyhrazenou jen pro vánoční tabuli je sladké "vánoční poleno", ve vlámské "kerststronk" a ve francouzštině "la bûche de Noël". Jedná se o měkkou, pěnovitou roládu naplněnou krémem a zvenčí ozdobenou čokoládou tak, že opravdu připomíná poleno.

V Itálii bývají hlavním symbolem Vánoc jesličky. Zpravidla ale nechybí i ozdobený vánoční stromček (nejčastěji jedle). Konkrétní zvyky a tradice se liší dle rodin a zejména podle jednotlivých měst a regionů. Zejména křesťanské rodiny mají jesličky doma, a na ty v životní velikosti se chodí dívat do kostelů nebo na náměstí. Rodinné betlémy se obvykle dědí z generace na generaci. Vánočním dnem je 25. prosinec. Hlavní slavnostní pokrmy o několika chodech se podávají při večeri 24. 12. nebo při obědě 25. 12., kdy se scházejí celé rodiny. Dárky se rozbalují po večeri 24. 12. (čeká se do půlnoci, kdy začne 25. prosinec) nebo druhý den ráno

a leží vedle jesliček nebo pod stromčkem. Dárky jsou spojené s osobou italské obdoby Santa Clause - Babbo Natale. Po snídani jde zpravidla celá rodina do kostela. Na italské vánoční hostině nesmí chybět *panettone*, typická vánoční bábovka s hrozkami a kandovaným ovocem, nebo v případě severní Itálie jednodušší *pandoro*. Hlavní jídla se opět liší v závislosti na tradicích daného regionu a rodin. Může být jehněčí s rozmarýnovými bramborami a artyčoky, či večere o několika chodech na bázi mořských ryb.

V Itálii se slaví ještě 6. ledna svátek Epifanie. Čarodějnice Befana sestoupí komínem do domů, kde zanechá dětem dárky. Její velká loutka se pak na znamení konce svátků zapálí.

V Řecku se v dřívějších dobách, především v přímořských oblastech, zdobily lodě. Vánoční stromček

tam začal pronikat teprve před několika desetiletími. Mezi vánoční tradice patří například žehnání domů svícenou vodou proti zlým skřítkům nebo dětské průvody. Děti chodí 24. prosince koledovat s triangly a bubínky ke známým a sousedům. 25. prosince se zpravidla koná jedna z nejbohatších řeckých hostin v roce. Podává se krůta s kaštanovou nádivkou, mleté maso a piniové oříšky, někdy se peče sele, jehně nebo ryby. Dárky nosí Mikuláš až na přelomu roku. Podle pověsti zachraňoval potápějící se lodě, a tak mu z vousů crčí slaná voda.

Možná vás tyto řádky inspirovaly k tomu, že si letošní Vánoce uděláte tak trochu polské, norské, nebo snad havajské. Každopádně vám přejeme, ať jsou ty vaše svátky opravdu povedené. A ať se v příštím roce se zase potkáme, ať už jen na stránkách bulletinu Přátel přírody, anebo ještě lépe i osobně.

Zapište si do diáře - nejbližší události 2013

26. ledna: Výroční členská schůze libereckých Přátel přírody. Hotel Liberec, Šaldovo nám. 6, Liberec. Začátek v 10:30. Více: liberec@pratele-prirody.cz

10. února: 10. jednání Rady Přátel přírody ČR. Restaurace La Rocket, Pardubice. Hodina bude upřesněna. Více: info@pratele-prirody.cz

27. - 31. března: (Ne)známí sousedé/(Un)bekannte Nachbarn. Česko-německé Velikonoce na Olomoucku. Pořádá Malá liška - klub přátel přírody. Více: fox@malaliska.cz

9. - 15. dubna: Zájezd Přátel přírody do Krajiny roku „Údolí horního Rýna“. Pěšky i na kolech po německo-francouzsko-švýcarské hranici. Podrobnosti budou brzy. Více: info@pratele-prirody.cz

Iniciativa Přátel přírody "Krajina roku" dostala Odysseovu cenu

Odysseova cena (Ulysses Award), kterou uděluje Světová organizace cestovního ruchu OSN, letos putuje k Mezinárodním přátelům přírody za úspěšnou iniciativu „Krajina roku“ (Landscape of the Year). Ta už od roku 1989 podporuje rozvoj vzájemných vztahů mezi lidmi bez ohledu na státní hranice a společnou přeshraniční ochranu přírody a udržitelný rozvoj.

"Dnes je tato iniciativa regionům napříč Evropou důležitou pobídkou k ochraně krajiny a biodiverzity formou udržitelných projektů, např. cestovního ruchu," odůvodnila porota svůj výběr "Krajiny roku" v kategorii nevládních organizací.

Co je Krajina roku? Od roku 1989 prohlašují Mezinárodní Přátelé přírody (Naturefriends International, NFI) některý z přeshraničních a přírodně cen-

ných evropských regionů Krajinou roku. Projekt si vždy všímá aktuálních výzev v dané oblasti a má za cíl vypracovat pravidla pro trvale udržitelný rozvoj regionu, a to se zapojením místních obyvatel a dalších zájmových skupin. Záměrem je vždy najít vyvážený mix projektů, specifických aktivit na poli cestovního ruchu, volnočasového využití, místní kultury a důrazu na ochranu přírody a krajiny. Za koordinace místních organizací Přátel přírody se do konkrétního naplňování principů Krajiny roku zapojuje široká škála účastníků, účelem je vzrůst povědomí o důležitosti vyvážit zájmy člověka a přírody, a to jak na místní, národní, ale i mezinárodní úrovni.

SLEDUJTE AKTUALITY NA WWW.PRATELE-PRIRODY.CZ, STÁHNĚTE SI TAM NÁŠ BULLETIN!

**JSME I NA FACEBOOKU: [HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/PRATELEPRIRODYCR](https://www.facebook.com/prateleprirodycr)
SLEDUJTE SVĚT PŘÁTEL PŘÍRODY NA WWW.NF-INT.ORG**

Přátelé přírody ČR / Naturefriends Czechia

A: Senovážné nám. 24, CZ 116 47 Praha 1 **T:** +420 602 431 149 **E:** info@pratele-prirody.cz

W: www.pratele-prirody.cz

Praha - Kladno - Olomouc - Liberec - Jablonec nad Nisou - Krnov - Nové Město na Moravě - Pardubice